

Mehmet Bahadır Er:

“*Zilzal*’in amacı depremi hatırlatmak, unutturmamaktı.”

2005 yılı Hisar Kısa Film Seçkisi filmlerinden Zilzal’ın yönetmeni Mehmet Bahadır Er ve filmin başrol oyuncusu Diğba Ener, Zilzal’in gösteriminden sonra Mithat Alam Film Merkezi’nin konuğu oldular. Moderatörlüğünü Yamaç Okur’un yaptığı söyleşide Zilzal’in çekim aşaması, öncesi ve sonrası konuşuldu.

Mehmet Bahadır Er: Mimar Sinan Üniversitesi’nde Sinema-Televizyon bölümünde okuyorum. *Zilzal* kendim için çektiğim ikinci kısa filmim. Okul için de filmler çekiyoruz. Dört senedir aynı ekiple çalışıyorum. Ekibimizde Diğba Ener, Diğba’nın kardeşi Batuhan, annem ve bir-iki arkadaşım var. Bunun yanı sıra okuldan yetişmiş insanlarla da çalışıyorum.

***Zilzal*’den önce çektiğin filmlerden bahseder misin biraz? Yine aynı ekiple mi çalışıyordun?**

Zilzal’den önce okul için üç kısa film ve kendim için bir kısa film çekmiştim. *Zilzal* ikinci filmim. Yeni bir film daha çektik o da kendim için çektiğim üçüncü kısa film. Filmelerde yine aynı ekiple çalışıyoruz. Diğba’yla okuldan tanışıyoruz. Okulda filmlere görüntü yönetmenliği yapıyordum ve Diğba’yla bu şekilde üç kere falan çalışmıştık.

Diğba Ener: Ben de 2000 yılında Pera Güzel Sanatlar Tiyatro bölümünden mezun oldum. Çok kısa bir süre

tiyatro ve televizyon işi yaptım. Sonra, medya asistanlığı yapmaya başladım. Aynı zamanda dublaj yapıyordum.

Oyunculukla çok fazla uğraşmıyorum. İnanacağım işler çıkınca oyunculuk yapıyorum. Bunun dışında dublaj ya da yazmak gibi hobilerimi işe dönüştürdüm. Genellikle böyle şeylerle ilgileniyorum ama Bahadır'ın da anlattığı gibi bu ekip bir şey yaptığında bu, benim işim, bizim işimiz oluyor. *Zilzal* benim için en inandığım işlerden biridir. Çünkü üzerine uzun süre konuştuğumuz ve cesaret isteyen bir işti. Film, insanları izlerken çok geriyor. Hatta ben artık izleyemiyorum. Çok inanarak yaptığımız bir projeydi ve umarım karşı tarafa geçiyordur. Çok sıktığımı, bunalttığımı biliyorum. Bu işe başlarken orada oturan insanları ne kadar daraltabilirsek, gerebilirsek, bu iş o kadar iyi olacaktır diye düşünüyorduk.

Depremde neredeydiniz? Bunun da önemli olduğunu düşünüyorsunuz.

Mehmet Bahadır Er: Ben Kocaeli Gökçük/Değirmendereli'yim. Depremi doğrudan yaşamadım. O sırada İstanbul'daydım. Depremin hemen ertesinde Kocaeli'ye gittik. Herkes gibi yaşadım ama çok korkuyordum. Korkumu buraya çevirdim. Herkesin filmi izleyince gördüğü gibi Diğba olmasaydı film böyle olmazdı, falanca oyuncuyla bu iş yapılmazdı. Olayı daha fazla hissetmesi gereken bir insan lazımdı. Diğba, benim hissiyatımın kat kat üstüne çıktı. Bir de kendisinde kapalı alan korkusu var. Oraya girince, bu korkunun da etkisiyle çok iyi bir performans çıkardı.

Diğba Ener: Hatta girmemek için bir sürü numaralar yaptım. Bahçe gibi bir yere yatak benzeri bir şey koydular. Üç tane duvar örmüşler, onları kırdılar. Dördüncü duvar da ayakta duruyordu. İlk başta Bahadır, hazırladıkları enkaz dekorunun içine girip bir bakmamı istedi. İçeri girdim, insanın içine toz doluyor, nefes alınmıyor. Sonra çıktım içeride hava olmadığını söyledim. Bana nefes alabi-

leyim diye bir hortum uzattılar. İçeride her şey gerçek gibiydi. Kucağımda bir de kamera vardı. Sonra o son duvarı da üstüme kırdılar. Çok fenaydı, kapkaranlıktı içerisi. Bende bir de fare korkusu vardır. Sağ olsun kardeşim bunu ekibe söylemiş. Üstümde bir örtü vardı ve bir tane çöp torbasının yardımıyla üzerimde bir şey yürüyormuş gibi yapmışlar. “Eyvah fare var” diye acayip panik yaptım ve çığlık atmaya başladım. Meğerse tüm bunları yapan kardeşimmiş. Dolayısıyla benim için çok zor bir deneyim oldu.

Depremde Çanakkale’de yazlıktaydım. Aslında depremden çok uzaktaydım ama yine de çok hissettik. Annemin “biri camı zorluyor” demesiyle uyandık. Binalar gidip geliyordu, inanılmaz bir uğultu vardı. Keşke ailemlerle birlikte depremi yaşasaydım diye düşünmüştüm çünkü annem ve benim dışımda, ailemin geri kalanı deprem bölgesindeydi. Onlardan üç gün boyunca haber alamamıştık.

Hangi aşamada filme dâhil oldun? Çünkü *Zilzal*, Bahadır’ın da söylediği gibi senin üzerine, oyuncu performansı üzerine kurulu bir film.

Fikir aşamasından itibaren beraberdik.

Filmin bir senaryosu var mı ya da ne kadarı doğaçlamaydı? Detaylı bir rejî senaryosu var mıydı?

Mehmet Bahadır Er: Tabii, bir senaryosu var. Hiç senaryo yazdınız mı bilmiyorum ama senaryoda bir sağ taraf bir de sol taraf vardır. Senaryonun sol tarafına “Korkar ve çırpınır”, sağ tarafına da “İmdat İmdat! Anne! Anne!” yazıyorsunuz. Bu diyalogu, söylediğim mizansenle ben oynasam oturur ağlarsınız. Çünkü ortaya berbat bir şey çıkacaktır. O manada bir senaryosu var. Çektiklerimizin dışında başka şeyler de vardı idrar meselesi gibi. Ama fazla ileri gitmiş olmayalım diye attık. Senaryonun haricinde izlerken bir duygu geçmesi gerekiyor. O bakımdan, yarı yarıya senaryoya sadık kaldık. Yarıyı benimse, yarıyı Diğba’nın oldu. Bazı filmler vardır; her şeyi sen yönetirsin. Bazılarında da yönetmeye gerek olmaz. Bu da öyle bir çalışmaydı.

Filmin tekrar çekimleri oldu mu? Tekrar çekimlerinin bir şeyi yönetmek demek olması bakımından duyguyu azaltıcı etkisi oldu mu?

Mehmet Bahadır Er: Filmin iki tekrarı oldu. Birincisi, Diğba performansını yaptı, çekti, çıktı. Monitör falan kullanmadığımızdan, ben o sırada izlemiyordum. Diğba çıkınca filmi geri sararak baktım. O sırada da Diğba kaçarmıyım kurtulur muyum ruh hali içinde bulunuyordu. Daha önceden konuştuğumuz fakat kaçan, olmayan yerler vardı. Rica ettim, kırmadı, girdi, tekrar oynadı. Zaten üçüncü bir tekrarı, bir daha isteyemezdim. Çünkü bir yandan dışarıda, ne çıkacak diye bekliyordum; bir yandan da dekorun altından kan ter içinde çıkan Diğba'yı düşünüyordum.

Monitör kullanmadığım ve filmi performans sonrasında izlediğim için çok eleştirenler oldu. Ama ben hiç eziklik hissetmiyorum. Örneğin bu filmi evde bile çekebilirdim, verirdim Diğba'ya çekerdik. Bu da bir çeşit yönetmenlik oluyor. Senelerdir, üniversiteden önce düğünlerde çekim yapmışım. O yüzden kamera deneyimim çok fazladır ve kameranın girdisini çıktısını çok iyi bilirim. Montaj yaparken çok sıkılırım. Film ikeri sararım ve neler var neler yok diye bakarım. Bir kere düşündüğümde film bitiyordu zaten. Çünkü üç bloktan, bir geri sarmadan oluşan, duygusu olan ve neler söyleneceği bilinen bir filmdi. Bu çok hoşuma gitti. Zaten benim için çekmeden bitmiş bir filmdi. Diğba da olayı çok iyi kotardı. Kurgu da göze batmıyor sanırım. Sadece –siz de mi aynı şeyi düşünüyorsunuz bilmiyorum ama- çok uzun diyorlar.

Dinleyici Soruları

Film insanı çok gerdiği için uzun gelmiş olabilir. Ama gerçekten amacına ulaşmış. Ben depremi yaşamadım ama yaşamış kadar oldum. Hatta salondan çıkmayı bile düşündüm. Kalanını da izleyeyim, tekrar deprem olursa neler yaşayabiliriz diye kaldım. Film i çok başarılı buldum. Göçük altında “anne” diye bağıriyorsunuz. Neden o anlarda hep anneler düşünülür?

Dığba Ener: Genelde hep öyledir. Çocuğun gelişiminde, doğasında var.

Yamaç Okur: Uzunluğu konusunda Bahadır'ın ne yapmak istediğini çok iyi bildiğini düşünüyorum. O yüzden bu kadar bir sürede gerginlik yaşatmak istemiş. İki dakikada da yaşatabilirdi sonuçta.

Filmde hiç jenerik kullanılmamasının nedeni nedir?

Mehmet Bahadır Er: Daha gerçekçi olsun gerçekçilik duygusunu artırsın diye böyle yaptık. Filmde bir de kaybolan kaset esprisi var. En temelinde, bu kaset kaza sonucu bir yerde bulunduysa başında ve sonunda jenerik olmaz düşüncesi yatıyor. Kurguyu yaparken, çekilmiş kasetlerin üstüne başka şeyler de çekilmiş gibi, araya başka görüntüler atacaktım. Ama gerçekçilik tam yakalanmışken aradan başka şeyler çıkmasın diye vazgeçtim. Asıl temel, Japonların ya da Almanların yaptığı kaset mantığının dışına çıkmamaktı.

Filmi çekerken ki kaygınız neydi? Kaygınız sadece ben bir film çekeceğim ve insanları rahatsız edeceğim miydi?

Depremi hatırlatmaktı, unutturmamaktı. Bir araştırma yapıldı ve buna göre Türkiye'de sosyal hafıza yirmi dört günmüş. On beş gün sonra az, yirmi gün sonra daha az ve yirmi dört gün sonra sıfır hatırlama oranı. Yani Türkiye'de sosyal hafıza çok azmış. Filmi depremin hemen ardından yapsam bambaşka bir şey olurdu. Ama aradan altı sene geçmişti. Bu yüzden bana bazen, ölen insanların üzerinden rant sağlamak gibi terbiyesizlik sınırını aşan sözler söylendi. Asıl amacımsa depremi unutturmamaktı.

Yamaç Okur: Burada 17 Ağustos yalnızca tarihî bir referans. Tarihi, sadece deprem olduğunu anlatmak için koymuş oldun.

Mehmet Bahadır Er: Tabii, tarih 11 Eylül'ü gösteriyor olsaydı, bu kez enkazın altındaki, kulelerin altında

kalan bir adam olacaktı. Bu film, yurtdışında da izleniyor ve onlar için tarihin 17 olmasının hiçbir önemi yok. Onlar oyunculuğu görünce çok şaşırıyorlar. Hatta oyunculuk bakımından Türkiye'dekinden çok farklı tepkiler aldık. Oyunculuk doruk noktasına çıkarıldı. Böyle bir şeyle daha önce hiç karşılaşmamışlar. Her şeyi dışarıdan öğreniyoruz sanıyordum. Filmdeki oyunculuk performansını gören yönetmenler şaşkına dönüyorlar çünkü böyle bir oyunculuk görmemişler. Mesela Kırgızistan Kültür Bakanı bunun bir haber görüntüsü olduğunu söyleyerek jüri tarafından elenmesini istedi. Benim nasıl bir insafsızlık yaparak bu görüntüyü kullandığımı sordular. Sinemacı etiğine ekip olarak uymadığımız için filmin, festival gösterim programından çıkarılmasını istediler. Biz de filmin kurmaca olduğunu, filmdeki insanın yaşadığını anlatmak zorunda kaldık. Çünkü oyunculuğa inanmıyorlar. Hatta başka ve garip yorumlar getirenler de oldu. Göçük altında iki kişinin olduğunu ve birinin diğerine neden yardım etmediğini, orada başka bir şeyin olup olmadığını sordular. Ama genel manada ve özellikle oyunculuk manasında el üstünde tutulan bir film oldu.

İlk başta filmi çok amatörce yurtdışına yollamıştım. Çok büyük ve olumlu tepkiler geldi. Şimdi daha profesyonel ve daha büyük festivallere de yollamaya başladım. Biz burada bir ekip işi, bir performans yaptık. Hep onlar bizden daha iyi biliyorlar diye düşünürdüm. Ama bizim de kendimize has bir dilimiz ve onlara öğreteceğimiz şeyler var.

Yamaç Okur: Film, Türkiye'de de çok yankı uyandırdı: Antalya Film Festivali, Akbank, Hisar Kısa Film Festivali gibi birçok festivalde gösterildi ve ödül aldı değil mi?

Mehmet Bahadır Er: Hisar Kısa Film Festivali'ni de sayarsak ödül aldığı festival sayısı on oldu. Genel anlamda jüriler belli başlı kişilerdir. Böyle bir film tarzını seven yönetmenler de sevmeyen yönetmenler de hiç beklemeyeceğiniz insanlar da -mesela akademisyenler- takdir etti. Özellikle de akademisyenlerin filmi beğenmesi beni çok şaşırttı. Çünkü genel anlamda planlara ayrılan, sah-

neleri olan akademik sinema mantığına aykırı bir film. Beğenilmesinin tek bir sebebi var o da kesinlikle oyuncu. Başka bir insanın oynama ihtimali yoktu. İlk defa doğru bir oyuncu seçimi yaptım herhalde. O anlamda içim çok rahat.

Yamaç Okur: Mimar Sinan Üniversitesi'ndesin. Bunun, film yapmana nasıl bir etkisi ve yardımı oldu. Burada sinema bölümü yok dolayısıyla film çekmek isteyenlere önerin var mı? Bölümden destek alabiliyor musunuz?

Mehmet Bahadır Er: Bizim okuldaki ana mantık, “bir filmin nasıl yapılması gerektiğini, nasıl yapıldığını öğrenin, sonra da çıkın, çekin, ne yapıyorsanız yapın”dır. Onun dışında, ben senaryo hocama gidip böyle bir film çekeceğimi söyleyince fikri çok beğendi. Sonra bölüm başkanıyla konuştum ve ne gerekiyorsa sağlayacağımı söyledi. Stüdyoyu verdiler. O anlamda sormadan destek veriyorlar. Bizim okulda talebe “talep eden” muhabbeti vardır. Talep ettiğinde her şeyi veriyorlar. Bir kantinde seksen kişi oturuyor ve bir kişi bile film çekmek istemiyor. Ama o bir kişi bölüm başkanına gidiyor, nelerin lazım olduğunu söylüyor, bölüm başkanı asistanına söylüyor ve her şeyi hazırlıyorlar. Okulun böyle de özgürlükçü bir yanı var.

Yamaç Okur: Dekor ve atmosfer çok iyi tasarlanmış. Bu da oyunculukla birlikte çok önemli bir unsurdur. Çünkü belgesele yakın olmasını sağlayan şey de yaratılan atmosfer. Dekor için Duygu Sağıroğlu'ndan yardım aldınız mı?

Mehmet Bahadır Er: Yardım almadık ama bir sene ders aldık. Gerçekten mükemmel bir insandır ve herkesin onunla tanışmasını isterim

Biz iki köşe bir yer bulduk. Bir tarafına yutongları yerleştirdik. Filmde gördüğünüz ve Diğba'nın eliyle kaldırmaya çalıştığı şey yutong duvarın bir tarafıydı. Diğer iki tarafa da tuğlalardan bir duvar ördük. Sıvadık, boyadık, onların alçılarını yaptık, halı koyduk. Halının altına birkaç kırık parça koyduk ki blok yer kırıldığında böyle parçalar olur. Onun dışında birkaç boru parçası vs. kullandık. Giriş

çıkışı kontrol etmek için dekor ağız kullanmak gerekir. Onun haricinde dekor yapıyorken üç kişiydik. Sinema okumanın en güzel özelliği herkesin her konuda yetkin olmasıdır. Biz zaten filmi çektikten sonra, jenerikte kimin ne ile uğraşmış olduğunun yazılacağını belirliyoruz Bir seferinde ses yapıyorum bazen ışık bazen prodüksiyonla uğraşıyorum. Her şeyi yapabiliyoruz.

Yamaç Okur: Kısa filmler daha ufak projelerdir. Senin ilk çektiğin film de çok ilginç bir film. Kısa filmlerle insanlar denerler. Kısa film, daha özgür bir alandır ve uzun metrajı giden bir yoldur. İleride ne yapmayı düşünüyorsunuz? İleride aklınızda uzun metrajlı filmler var mı?

Dığba Ener: Artık kendime hedefler koymuyorum. Okul zamanında idealist bir öğrenciydim. Fakat sonra okulun kapısı açılınca fark ettim ki o idealler de hedefler de yalan. Onlar da bir yere kadar doğru ve bir süre sonra hayale dönüşüyorlar. Çünkü yürümek zorunda olduğum bir yol var. Hele oyunculukta mümkün değil, olmuyor. Okul bittikten sonra iki sene tiyatro yaptım. Ama bana iki sene babam baktı. Aslında istediğim okul bittikten sonra dramaturji okuyup, master yapmaktı ama sonra kendi kendime bunun, reji asistanlığı gibi başka alanları da olduğunu söyledim. İki sene ışıkçılık, sonra yönetmen yardımcılığı yaptım. Sonra dublaja başladım ki o da oyunculuğun bir parçası. Şimdi ileriye dönük hedefler koymuyorum kendime.

İşimi yapıyorum. İşimi olabildiğince en inandığım biçimde yapmaya çalışıyorum. Kapı kapıyı açar derler ya gelen kapılara bakıyorum. Hangi kapı daha uygunsa onu açıyorum. Reklâm dublajı yapıyorum ama bundan da hiç gocunmuyorum. Neyi iyi yapıyorsam onu yapıyorum. Ağalı mağalı, abudik gubudik dizilerde yer almak istemiyorum. İnanmışım ve kafamı önüme eğmeyeceğim projelerde çalışmak istiyorum.

Mehmet Bahadır Er: Geleceğe dair pek planım yok. Evlenip barklanmak isteyen bir adamım. Sinema çok da

gözümde yok. Gerekirse bakkal da açarım, her şeyi yaparım. Ama aklımıza bir fikir gelir, bir şekilde bunu yaparız.

Senaryo için bir uzun metrajlı projem var. Ama bu dünya yalan dolan. Resmi anlamda iş geliyor, teklif geliyor, el sıkışılıyor ama yalan oluyor. Yalan olduğu için de hiç çalışmanın anlamı yok.

Yamaç Okur: Ama bağımsız film yapmanın da bir yolu var. Yolu açan bir sürü yönetmen ve çok iyi oyuncular var. Artık kıyıda kalarak, taviz vermeden bir şeyler yapmak mümkün. *Zilzal*'den sonra çektiğin filmle ilgili biraz bilgi verir misin? Bir de *Zilzal*'in 35mm'ye çevrilmesi söz konusuymuş.

Mehmet Bahadır Er: *Zilzal*'in yurtdışı festivallere yollanması için 35 mm'ye aktarılması gerekiyormuş. Fono'yla çok cüzi bir miktarda anlaştık. Bu arada *Zilzal*'den çok güzel bir para kazandık ve Umut diye bir film çektik. Bin kere tövbe edip yine şarap içiyoruz. Altın Portakal'a yollayacağız ve inşallah yine beraber film seyrederiz.

Mehmet Bahadır Er Kimdir?

1982 yılında Kocaeli Gölcük'te doğdu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema TV Bölümü öğrencisi ve Karakırmızı Film Grubu üyesidir.

Filmleri

- Siyah Beyaz (2003)
- Goy Goy (2004)
- Maskeli Balo (2004)
- İnsanlık Öldü mü? (2005)
- Zilzal (2005)

Aldığı Ödüller

- 4. Bilsak Kısa Film Yarışması Birincilik Ödülü (Goy Goy)
- 16. Ankara Uluslararası Kısa Film Yarışması (Goy Goy)

3. Pam Film Festivali Uluslararası Kısa Film Yarışması
Üçüncülük Ödülü (Zilzal)

42. Antalya Altın Portakal Film Festivali

Ulusal Kısa Film Yarışması Jüri Özel Ödülü (Zilzal)

2. Akbank Kısa Film Festivali En İyi kurmaca Film Ödülü
(Zilzal)

Diğba Ener Kimdir?

1981 yılında İstanbul'da doğdu. Pera Güzel Sanatlar Tiyatro bölümünden mezun oldu. *Koçum Benim* (Vecihi Ener, Serdar Akar, 2002) *Günaydın İstanbul Kardeş* (İrfan Tözüm, Çağan Irmak, 1999) adlı televizyon dizilerinde oynadı.